

הכשר כלים

ובו פסקים מגדולי הדור, וממו"ר הגאב"ד הגרש"ז ז' אולמן זצ"ל, שמעתים בבית ההוראה מודיעין עילית עילית.

ניסן תשפ"א גליון 13

הלכות הכשר כלים

פתיחה: ישנם כמה אופנים בהכשרת כלים מאיסור או מחמץ, וזה תלוי לפי השימוש הנעשה בכלי, שהכלל הוא 'כבולעו כך פולטו', אכן רובם הכשרם בהגעלה. כמו כן ישנם כלים העשויים מחומרים שונים, ובחלק מהם אינו מועיל הכשר מסוים. להלן אופני הכשר כלים (מהקל אל החמור) וסוגי הכלים, הנוגעים לחמץ ושאר איסורים. ולאחר מכן סקירה על הכשר כלי המטבח, והמטבח לפסח.

א. הדחה ושטיפה: דעת השו"ע שדבר ששימושו באיסור או חמץ אך ורק בצונן, הכשרו בהדחה ושטיפה היטב בצונן (שו"ע יו"ד סי' קכ"א ס"ע א). וכל זה בשאר איסורים, אבל בפסח יש להחמיר בכלי חרס ששימושו בצונן (שו"ע סי' תנ"א ס"ע כב) ודעת הרמ"א להחמיר בכל כלי שתיה משום שלפעמים שימושם בחמים (סי' תנ"א ס"ע ו). ואם נכבש חמץ 24 שעות במים מועיל לו הגעלה או עירוי שלוש ימים (דשהייא במים 24 שעות לזרוק אותם ושוב למלאות, שו"ע סי' תנ"א ס"ע כא) ואם נכבש איסור הכשרו רק בהגעלה (ש"ך יו"ד קלה, מ"ב ס"ק קיח).

ב. עירוי מכלי ראשון: כלי שתשמישו ע"י עירוי מים חמים מכלי ראשון שעל גבי האש, או מקומקום חשמלי, הכשרו בעירוי מים חמים (שו"ע סי' תנ"א ס"ע ה-ו), ויש להיזהר שלא יפסק הקילוח (דרכ"מ שם, מ"ב ס"ק מא), ושהכלי יהיה יבש (מ"א סי' תנ"ב ס"ק ט, מ"ב סי' תנ"א ס"ק נ). לכן משטחים העשויים במדרון יערה קודם על המקום הנמוך ואח"כ על המקום הגבוה (שדי חמד מע' חו"מ סי' ז' אות יב). כמו כן ניתן להכשירו בהגעלה בתוך כלי שיד סולדת בו אפ"ל שאינו רותח (מ"ב סי' תנ"ב ס"ק ה, ועי' בחזו"א יו"ד סי' מד ס"ק ב שה"ה בבלע מכלי ראשון שהעבירוהו מעל האש).

ג. אבן מלובנת: דעת הרמ"א שכלי שרוב תשמישו בעירוי מכלי ראשון, ומיעוטו בכלי ראשון, הכשרו בהגעלה. ואם א"א בהגעלה מחמת גודלו, הכשרו בעירוי מכלי ראשון על גבי אבן רותחת ומחוממת (סי' תנ"א ס"ע ו), המונחת בתוך הכלי (שבה"ל ח"י סי' קצב), בתנאי שהכלי אינו בן יומו (מ"ב ס"ק נא, וכתב שאבן מלובנת אינו מועיל לכלי שרוב שימושו בכלי ראשון). ולאחר עירוי רותחים, יגלגל את האבן בשטח כל הכלי, ושוב יערה עליה מים רותחים (רמ"א שם). ועירוי מקומקום חשמלי דינו כאבן מלובנת (הגרש"ז א"ל ה"ש פ"ג דבר הלכה יח), אפ"ל בקומקום נשלף שכבר כבה (א"ל הגר"י גנס). ויש להקפיד שהכלי יהיה יבש, כדי שלא יצטננו המים שמערים עליו (א"ח, מ"ב ס"ק ל), ואם המקום מדרון יערה מקודם על המקום הנמוך ואח"כ על המקום הגבוה (שדי חמד שם).

ד. הגעלה: כלי שתשמישו במים חמים כגון סירים וכדו', ובישלו בו חמץ או איסור הכשרו בהגעלה (שו"ע סי' תנ"א ס"ע א). להלן דיני הגעלה:

א. לדעת השו"ע אפשר להגעיל כלי חמץ בני יומם, אם מגעיל לפני שעה ה' בערב פסח (סי' תנ"ב ס"ע ב, שעד אז החמץ נחשב להיתר). אבל לדעת הרמ"א יש להקפיד שהכלי יהיה אינו בן יומו, פ"ל שלא ישתמשו בו חמץ או איסור בהם 24 שעות (רמ"א סי' תנ"ב ס"ע ב, מ"ב שם ס"ק כ). וכן הכלי שבו מגעילים יהיה אינו ב"י מחמץ (מ"ב סי' תנ"ב ס"ק ג), ונוהגים לכת' להגעילו מקודם (שער הציון סי' תנ"ב ס"ק טו). ובמידה ביש צורך להגעיל מידית ישפוך חומר פוגם [אקונומיקה וכדו'] בתוך מי ההגעלה (חזו"א או"ח סי' קכ"ב ס"ק ו, מנחת שלמה ח"ב סי' צז, על פי שו"ע יו"ד סי' צ"ה ס"ע ד, פת"ש ופתי שם. דלא כש"ך וט"ז שם, ומ"מ בחומרים של היום שפוגמים לכו"ע מותר). **ב.** יש לנקות ולשפשף את הכלים היטב לפני ההגעלה, ואם יש להם חורים וסדקים (כפלים בשפה העליונה של הסיר או בתחתית המכסה וחוששים שיש חמץ בעין) יש ללבן באש מקומות אלו (שו"ע סי' תנ"א ס"ע ג). בשיעור שקש נשרף מבחוץ (מ"ב ס"ק לג) [למעשה שורפים עם אקדה אש 'ברנר' לכמה שניות]. ואם יש כתמים שאין בהם ממשות אינו מעכב (סי' תנ"א, ט"ז, גר"ז, מ"ב ס"ק כב), ורק בחלודה עבה חששו שמא יש חמץ מתחתיה (פוסקים הנ"ל, דלא כהרא"ש הובא בב"י שם ס"ע ג). **ג.** אין צורך לפרק הידיות מאחר שאין חשש חמץ בעין אלא רק כתמים (כן א"ל הגרש"ז אולמן), אמנם המנהג לפרק או להרפותם קצת מחשש חמץ בעין (מבית לוי מועדי השנה פ' סג ס"ע ד) [ובמידה שאין אפשרות שורפים עם אקדה אש 'ברנר' כמה שניות]. **ד.** ההגעלה נעשית בתוך כלי מלא מים על גבי האש שמגיע לרתיחה (שו"ע סי' תנ"א ס"ע ג), ומעלה אבעבועות (לבושי שרד, מ"ב ס"ק כ), ולאחר הכנסת הכלי הטעון הכשר יש לחכות שתעלה שוב אבעבועות (מ"ב סי' תנ"ב ס"ק ח), ולהשהותו מעט (מ"ב ס"ק ד). **ה.** אין להגעיל הרבה כלים ביחד במידה בנוגעים זה בזה (שו"ע סי' תנ"ב ס"ע ג), ואם מגעיל עם צבת יגלגל הכלי כדי שהרתיחה תשפיע לכל הכלי (שם ס"ע ד). **ו.** נוהגים לשטוף במים קרים אחר ההגעלה מיד (שו"ע סי' תנ"ב ס"ע ז), ובדיעבד אין לחוש (מ"ב ס"ק לד). **ז.** כלי שחוששים שמא יתקלקל בהגעלת רותחים א"א להגעילו שמא אין יגעיל אותו כראוי (שו"ע סי' תנ"א ס"ע ז). **ח.** יש להכניס את כל הכלי במים כולל הידיות (שו"ע סי' תנ"א ס"ע יב. והרדב"ז ח"ו סי' ב אלפים שח החמיר אפ"ל אינו מולחן בכלי. וכ"כ מהרש"ם ח"ג סי' קיב, והחזו"ד סי' צב ס"ק טז. אולם הבאר היטב ס"ק כג, הביא תורת האשם שהיקל, וכ"כ המור וקציעה או"ח סי' תנ"א, וכן צידד הרע"א או"ח סי' תנ"א במ"א ס"ק כד. וכן פסק ה"ד יהודה ס"ק לו, וכן הוראת השבט הלוי, בית לוי יו"ד עמ' לט) אמנם כלי גדול שאינו נכנס בכלי אחר, יש למלאות אותו במים, להרתיח אותם, ואז יזרוק עליו אבן רותחת (שו"ע סי' תנ"ב ס"ע ו).

ובכלי שנאסר חד פעמי די בהגעלה רגילה קיצשו"ע פויפר) או מים רותחים (חשב האפוד הליכות חנוך פ"ב אות צט). כמו כן אפשר להכשיר חצי כלי ושוב חצי כלי (שו"ע סי' תנא ס' יא, רמ"א ס' ט, ביאור הלכה סי' תנב ס' א).

ה. ליבון קל: א. כלי שתשמישו ע"י האש בהיתר, כגון שאפו בשר בחלב בזה אחר זה [אפ"ל בן יומו (גר"ז סי' תסא רע"א דרוש וחידוש, דלא כהפמ"ג שם, וכן א"ל הגרש"ז אולמן. וע"ע שבט הלוי ח"ו סי' נד)] בתבנית אפיה, או בישלו בסיר במים דבר איסור, הכשרו בליבון קל, וגם הגעלה מועילה (נקודות הכסף יו"ד סי' צג). **ב.** יש להמם את הכלי בחום שקש היה נשרף מהצד הפנימי של הכלי (רמ"א שם). ושיעורו בחום שיד סולדת משני צדדי הכלי, והוא כ-80 מעלות (ב"י סי' תנא בשם המרדכי, דרכי משה סי' קכא ס"ק יד, ט"ז סק"ח, מ"א ס"ק כז, גר"ז ס' י-ו-לו, אור לציון ח"ג פ"י, הגרש"ז א הליכות שלמה מועדים פ"ג, וכן א"ל הגרש"ז אולמן), וי"א שהוא קצת יותר (פמ"ג א"א ס"ק כז, רע"א ס' טז), ומספיק בקצת יותר מ"ס (כן א"ל הגרש"ז אולמן, ובקיצור שו"ע פויפר כתב שהוא 200-250 מעלות). **ג.** ניתן לעשות ליבון קל בתוך התנור, או על גבי הכיריים למשך כמה דקות עד שהכלי יתחמם (ולאחר 18 דקות מגיע ל-250 מעלות, ק"י הכשר כלים).

ו. ליבון חמור: א. כלי שאפו או צלו חמץ או איסור באש ללא מים כגון מנגל, תבנית אפיה וכדו', הכשרו רק בליבון חמור עד שניצוצות נתזים הימנו (שו"ע סי' תנא ס' ד כשיטות שחמץ נחשב לאיסור), [וכל זה באיסור שיעקרו מדאורייתא אבל באפו 'חלה תרומה' מקילים בליבון קל (עי' דברי מלכאל סי' כו, וכן א"ל מו"ר והסכים השבה"ל)]. **ב.** כהיום אין ניצוצות יוצאים מהכלים מאחר שאין כ"כ בליעות (כמבואר ברדב"ז ח"ו סי' ב אלפים שח), לכן סגי בזה שהמתכת תאדם (כן א"ל הגרש"ז אולמן), או שתגיע ל-371 מעלות סלסציוס (אג"מ, ספר הגעלת כלים עמ' תמה, וע"ע בית אבי סי' כז), וזה מצוי בתנורי פירוליטי עם ניקוי עצמי SELF CLEAN. **ג.** כלי שחוששים שיתקלקל מרוב חום אין ללבנו מחשש שלא ילבנו כראוי (שו"ע סי' תנא ס' א) [אבל בחשש קלקול קצת אין חשש (פמ"ג מש"ז סוף סי' תנ"ב)], ואם עבר וליבנו ובישלו בו בשוגג התבשיל מותר (פמ"ג סי' תנא מש"ז סק"ב, ועי' בריטב"א פסחים ל: שדיעבד הכלי מותר דלא כהרשב"א).

ז. רוב תשמישו: דעת השו"ע שבהכשר כלים הולכים אחר רוב שימושם, שאם רוב שימוש הכלי הוא בצונן, ולעיתים שימושו בחם, הכשרו בשטיפה היטב בצונן (סי' תנא ס' ו), והמודד הוא איך בישלו בו חמץ או איסור, ולא שאר דברים המותרים (חזו"א או"ח סי' קיט ס"ק טו, שבה"ל סי' קטז, מנח"ש ח"ב סי' צז). ודעת הרמ"א להחמיר לכתחילה להכשיר כמיעוט שימושו דהיינו בהגעלה או ליבון (שם), ומ"מ דיעבד מקילים (מ"ב ס"ק מז). ולכו"ע אם השתמשו באיסור או בחמץ תוך 24 שעות בחם הכשרו בחם (פר"ח, ח"י ס"ק לא, מ"ב ס"ק מז).

ח. הכשרו מבפנים בבלע מבחוץ: כלי שבלע מים עם דבר איסור או חמץ מבחוץ, יש לעשות הגעלה מחוץ לכלי, זאת אומרת להכניסו לתוך כלי עם מים רותחים (מ"א סי' תנב ס"ק יא, מ"ב ס"ק לא, כה"ח ס"ק סו), ויש מקילים לכל הפחות בבלע רק ניצוצות מבחוץ (חזו"א או"ח סי' יט. וע"ע או"ח כלל נח דין סא, להורות נתן ח"א סי' לו).

ט. הכשרו מבחוץ בבלע מבפנים: תנור מחרס שאפו בתוכו חמץ או איסור אינו מועיל ליבון חמור מבחוץ (שו"ע סי' תנא ס' ב). ולגבי כלי מתכת י"א שגם אינו מועיל הכשרו מבחוץ (בית שלמה או"ח סי' פז, פמ"ג סי' תנא מ"ז סק"ד), והדין כן גם בליבון קל והגעלה (בית שלמה שם). וי"א שבכלי מתכת מועיל הכשרו מבחוץ (מגן האלף סק"ג, אבני נזר או"ח סי' שסח, יד יהודה סי' צז פיה"ק ס"ק יט, ועי' במאירי פסחים ל). ולדינא מעיקר הדין מועיל ליבון קל מבחוץ עד שיהיה חם גם מהצד השני, ולכתחילה שיהיה היסקו מבפנים, ותנורים עם גוף חימום מכוסה נחשב כהיסקו מבחוץ (א"ל הגרש"ז אולמן).

י. הנחת כלי על משטח איסור: לבני ספרד מותר להניח כלי עם מאכל על כלי או משטח שבלוע בו איסור, מאחר שאין בליעה מכלי לכלי ללא רוטב (רש"ל במכונות סי' נא אות ב, סתימת השו"ע יו"ד סי' צב ס' ז), ברם בני אשכנז מחמירים לכתחילה (רמ"א סי' תנא ס' ד, מ"ב ס"ק לד). ומ"מ לכו"ע אם יש שני כלים מותר (מ"ב ס"ק לו, וכן א"ל הגרש"ז אולמן), ושקית ניילון נחשבת לכלי (רע"א ח"ד או"ח סי' סא כתבים, ד"ח ח"א סי' ו, מו"ר והגרמ"ש קליין), אבל נייר אפיה אינו נחשב לכלי (הגרש"ז אש"ר איש ח"א פ"ו, מו"ר והגרמ"ש קליין).

סוגי הכלים

א. כלים חדשים: בעבר היו מפעלים שמשחו במברשת שומן טרף רותח בסירים כדי שיהיו מבריקים. ולכן יש שהצריכו הגעלה לכלים חדשים (חזון איש סי' קיט או"ח ס"ק יט). וכהיום לאחר הבירור משתמשים רק בחומר סינטטי, וגם אם יהיה מי שישתמש בשומן אינו ראוי לאכילה כלל, לכן הכלי מותר ללא הגעלה (ציץ אליעזר ח"ב סי' נה, מבית לוי בשם השבה"ל, וכן א"ל הגרש"ז אולמן להלכה).

ב. העברת כלי מברשי לחלבי: בני ספרד נוהגים להקל להעביר כלי מבשר לחלב או להיפך (מש' השו"ע סי' תקט ס' ה, שער המלך פ"ד מהל' יו"ט ה"ח, מחז"ב סי' תקט ס"ב, כה"ח ס"ק מה). ובני אשכנז מחמירים בזה (מ"א ס"ק יא, פמ"ג שם, מ"ב שם ס"ק כה), והמנהג להטריף קודם ואז להכשיר (פמ"ג מ"ב שם), וכן אם הכשירו לפסח אפשר להחליף מבשר לחלב (מ"ב סי' תנא ס"ק יט), ומברשי לפרווה ואח"כ לחלבי מותר (מהרש"ם ח"ב סי' רמא מכתבי דע"ק, דרכ"ת סי' קכא ס"ק נט בשם היד יהודה. שבה"ל ח"ט סי' קסח), כמו כן יכול למוכרו לחבירו ואז להחליף (להם הפנים ומהרש"ם).

ג. מתכת - אבן - שיש - עץ - עצם: כלי מתכת (נירוסטה, פלדה, זהב, כסף, נחושת) אבן, עץ [בלי סדקים וחריצים (מ"ב ס"ק נו)], ועצם, הכשרם בהגעלה (שו"ע סי' תנא ס' ח), וה"ה לכלי עור (פמ"ג מש"ז ס"י תנא). אלומיניום דינו כמתכת (אג"מ ח"ג סי' נה). ציפוי אבן שיש (בלאק סטון STONE BLACK) דינו כאבן (כן צידד הגר"מ שטיין). משטח שיש העשוי מאבן טבעית דינו כאבן (טור סי' תנא ס' ח, חזו"א סי' קכ סק"ב), וה"ה לשיש קיסר (העשוי מאבן שחוקה ודבק, ומחממים אותו בתנור בחום מאה מעלות. חשב האפוד ח"א סי' צט, הגרש"ז א הלכ"ש פסח פ"ג ס"ד

כדעת המ"א סי' תנא סק"ד והמשנ"ב ס"ק יח. דלא כהיד יהודה סי' ס"ק פא וחזו"א). אמנם המציאות הוא שרק בשיש 'גרניט' ניתן להכשירו בהגעלה או אבן מלובנת, אבל שיש 'קיסר' בד"כ אפשרי רק בעירו, ושיש 'חברון' עלול להיקרע אפ"ל בעירו (ע"פ מומחים).

ד. כלי חרס - אדמה: כלי חרס שהשתמשו חמץ או איסור במים חמים, אין להם הכשר אפ"ל בליבון חמור, שחוששים שלא ילבן אותם כראוי מחשש שבר וקלקול (שו"ע סי' תנא ס"א) [ובדבר שאין עיקרו מדאורייתא (כמו חלה תרומה בזמן הזה אפ"ל בא"י, רשב"א הובא בב"י סי' קכא ודרישה סק"ו). דלא כהב"ח שם והש"ך בהל' חלה, וכן הובא בש"ח ח"ב סי' ריט בשם החזו"א, וכן א"ל מו"ר] מועיל הגעלה ג' פעמים (שו"ע יו"ד סי' קכג ס"א טז). ואסור להשתמש בהם בצונן אפ"ל עראי (רמ"א שם), ויש להחמיר אפ"ל בערב פסח לאחר חצות (מ"ב ס"ק טו). והמנהג שלא להשתמש כלל בפסח בכלי חרס, אף אם השתמשו בהם לדברים צוננים בלבד (שו"ע ס"א כב, אור לציון ח"ג פ"א א). וכלי אדמה דהיינו כלי חרס שייבשו אותם בשמש או בחום ולא הכניסו אותם לתנור ולא אפו או צלו בהם מועילה הגעלה (מ"א סק"ד, מ"ב ס"ק יח, גריש"א סידור פסח כהל' פ"ט, הגרשו"א הלכ"ש פסח פ"ג ס"ד ולכן אפשר להכשיר שיש קיסר. דלא כהיד יהודה יו"ד סי' ס"ק פא, וחזו"א או"ח סי' קכ סק"ב).

ה. חרסינה - קרמיקה - פורצלן: ובכלל כלי חרס גם כלים העשויים מחרסינה, חימר, קרמיקה, טיט, וכלי נתר (הגעלת כלים פ"ג אות פח וקנב, אור לציון ח"ג פ"א לגבי קרמיקה). ופורצלן הינו סוג עפר יותר חשוב ואטום, ויש שפקפקו האם תועיל הגעלה (פמ"ג יו"ד סי' צג שפ"ד ס"ג, אג"מ יו"ד ח"ג סי' יג, יו"ד ח"א סי' מג), ולמעשה המנהג להחמיר (מחזיק ברכה סי' תנא סק"י, מ"ב סי' תנא ס"ק קסג, אור לציון ח"ג פ"א י). [כהיום כלים אלו בדרך כלל מצופים בציפוי זכוכית ויש לדון בזה (כן צידד מו"ר, שכלי חרס היום הם שיעי וסתומים ויש להם ציפוי זכוכית 'אמייל'. ואינו דומה לציפוי זכוכית על חרס בשו"ע ס"א כג, שהתם בישראל יחד. וכן צידד האור לציון (פ"א הע' יא) לגבי כיור מחרסינה שהציפוי הינו מחומר שמועיל הגעלה)].

ו. כלי זכוכית - פיירקס - קורל - קרמי: כלי זכוכית לבני ספרד אינו בולע כלל בין איסור ובין חמץ, ולכן אינו טעון הכשר גם אם השתמשו בחמים (שו"ע סי' תנא ס"א כו, אור לציון ח"ג פ"א יב, ויש מבני ספרד הנוהגים להחמיר עיין בא"ח פ' צו אות יד). ובני אשכנז מחמירים שדינו כחרס ואין מועיל הגעלה לפסח (רמ"א שם). ובשאר ימות השנה י"א שאינו טעון הכשר (פמ"ג ס"א תנא, משב"ז בשם הכנה"ג, מנ"י כלל פה ס"ק יב, שדי חמד א"ד מע' הה"א כלל כט). וי"א שצריך הגעלה (מנחת יצחק ח"א סי' פו, כן א"ל הגרש"ז אולמן). כלי פיירקס ודורלקס דינם ככלי זכוכית (אור לציון שם, וסיים שטוב לא להשתמש בכלים אלו על האש בפסח, מנחת יצחק ח"א סי' פו), כלי קורל דינם כזכוכית (ארחות הבית פ"א הערה כה). וה"ה לכלים עם ציפוי קרמי דינם כזכוכית (כסברת מו"ר הנ"ל), ואלו שיש להם ציפוי מקרמיקה דינם כחרס (ע"פ שו"ע סי' תנא ס"א כד. וע"ע דרכי תשובה סי' קכא סק"כ מהרש"ם ח"א סי' נג).

ז. אמייל: פירוש המילולי 'ציפוי'. בעבר היה מחרס והחמירו הפוסקים בזה לפסח (שער הציון סי' תנא ס"ק קצא, והחת"ס יו"ד סי' קיג החמיר כל השנה, וע"ע שבט הלוי ח"ב סי' מג), כהיום אין בהם חרס, או קצת מאוד, אלא עשויים מציפוי העשוי מחול כמו הזכוכית, ואם כן לכאורה דינם כזכוכית (כן צידד בסידור פסח כהלכתו פ"ט הע' ה, וכן צידד מו"ר), וחומר זה מצפה תנורים, מגשים, וכלי פורצלן, ומ"מ נוהגים להחמיר בזה (סידור פסח כהלכתו שם, ובשעת הדחק מועיל הגעלה ג' פעמים באינו בן יומו).

ח. פלסטיק - סיליקון - טפלון: הגעלה מועילה לכלי פלסטיק (חלקת יעקב יו"ד סי' מה, מנחת יצחק ח"ג סי' סז, אור לציון ח"ג פ"א אות יג, כן א"ל הגרש"ז אולמן אע"פ שהשבט הלוי קצת פקפק בזה, למעשה רק בחרס מצינו שלא מועיל), בתנאי שלא יהיה חשש קלקול בהגעלה. ויש שהחמירו רק בפסח (אג"מ הלכות פסח פ"א הע' י). ויש שהחמירו בכל השנה (גריש"א שבות יצחק בדיני מיקרוגל פ"ח סק"ד). טפלון עשוי מחומר סינטטי ודינו כפלסטיק (אג"מ אה"ע ח"ד סי' ז, וכן א"ל הגרש"ז אולמן). וסיליקון דינו כפלסטיק (מומחים).

ט. גומי - פורמייקה: יש שהחמירו בהגעלת כלי גומי ופורמייקה (אג"מ ח"ב סי' צב, חו"ש שם), והעיקר להקל בזה (או"ל שם, וכסברת מו"ר).

הכשר כלי המטבח לפסח

א. סירי בישול: סירים הכשרם בהגעלה בכלי עם מים רותחים מבעבעים שעל האש (שו"ע סי' תנא ס"א ו), וה"ה לכיסוי (שו"ע ס"א יד). וכן הידיות שלהם צריכים הגעלה (שו"ע ס"א יב), או אפ"ל על ידי עירו רותחים (רמ"א שם). סירים גדולים יש לזרוק אבן רותחת או מים רותחים, או להגעיל חצי כלי ושוב החצי השני. והארכנו לעיל (אות ג) בפרטי דיני הגעלה. ולבני אשכנז אם הסיר או הכיסוי הינו מזכוכית אין להכשירו לפסח.

ב. מחבת: לבני ספרד הכשר המחבת לפסח הינו בהגעלה (שו"ע ס"א יא בצירוף השיטות שחמץ הוי היתר, אור לציון ח"ג פ"א ה, יחיה דעת ח"א סי' ז). ולבני אשכנז נוהגים לכתחילה ללבנו בליבון קל (רמ"א שם, חוט שני פסח פ"א ס"ק יב), והוא ע"י חימום הכלי למשך כמה דקות על גבי החצובה או בתוך התנור (שיהיה לפחות כ-80 מעלות מבחוץ ובפנים), ובמחבת טפלון שמטגנים בלי שמן כלל יש מחמירים שלא מועיל ליבון קל (גריש"א סידור פסח כהלכתו פ"ח הע' 53, מבית לוי מועדי השנה פ' סג ט"ב. והבאנו שיש מחמירים שטפלון דומה לחרס).

ג. סכנו"ם: סכנינים ומזלגות הכשרם לפסח בהגעלה (שו"ע סי' תנא ס"א ג, ואע"פ שתשימשו ע"י האור ביבש, ובשאר איסורים היו צריכים ליבון חמור, יש מקרים שסומכים על הפוסקים שחמץ הוי היתר כנ"ל), ומ"מ מי שאפשר מצוה מן המובחר שיקנה חדשים (מ"ב ס"ק יט).

ד. כפות - צלחות - כוסות: כפות, צלחות כוסות, וגביע לקידוש לבני אשכנז הכשרם בהגעלה (רמ"א סי' תנא ס"א ו). ולבני ספרד הולכים אחר רוב שימושם (שו"ע שם, אור לציון פ"א י). ולכן כוסות שרוב שימושם בצונן הכשרם בשטיפה במים קרים. כפות וצלחות רוב שימושם בעירו או כלי שני הכשרם בכך. ואם מכניסם למיקרוגל הכשרם בהגעלה. וצלחות מחרסינה או פורצלן אין להכשירם.

ה. כלי אחסון: כלי אחסון הכשרם בהגעלה מאחר שכובשים בהם מאכלים למשך 24 שעות (שו"ע סי' תנא ס"א כא, ולאור שמחמירים בפלסטיק אין להכשירם), או שמחאסנים מאכלים חריפים עם בצל חומץ וכדו' בשיעור של 18 דקות (שו"ע יו"ד סי' ט). כמו כן הכשרו במילוי מים 24 שעות, להחליפם ולעשות כן סה"כ ג' פעמים (שו"ע או"ח שם). ומלחיות דינם בעירו מאחר שרק חוששים משום הזיעה העולה.

1. **בלנדר- מיקסר:** במידה שטוחנים בבלנדר פירורי לחם עם בצל, או שאר דברים חריפים יש להכשיר את הסכינים בהגעלה (שו"ע סע' טז, או"ל פ"י). ובני אשכנז מחמירים לכתחילה ע"י ליבון קל (רמ"א שם). ואין להשתמש במיקסר מחמת הקמח החודר למכונה (או"ל שם).
2. **מיחם – קומקום – מיני בר:** אם חימומו ישירות מעל המיחם או קומקום חמץ, הכשרו בהגעלה, והאבנית אינה מעכבת [כאמור לעיל גבי חלודה], ואם לא חימומו חמץ מותר (אור לציון פ"י סע' ה, ואע"פ שבולע ביבש דינו כלה בגלל הזיעה שמתחת). וי"א שאם מחממים לחם ישנם כמה חששות ולכן יש להדר ולקנות חדש (מבית לוי שם סע' ה, ועוד שמא גלש מתחתיו חמץ). ומיני ברים שמערים על מנה חמה ודייסות (ע"ין בשער הציון סי' תמד סק"ד שמחמיר בעירוי על חמץ מדין 'ניצוק חיבור'. ועוד שברזים בולעים זיעה מכלי שני חמץ וא"א לפרק אותם ויש העשויים מפלסטיק. אכן לא פשוט שיש זיעה בכלי שני ע' במאור השבת ח"ב מכתב כה. וע"ע בס"ק קה סע' ב שהשו"ע והרמ"א והש"ך שדיעבד אין בליעות בכלי שני דלא כהב"ח ופר"ח, ומ"מ פסק המ"ב סי' תמז ס"ק כו שבפסח יש להקל בכלי שני רק בהפ"מ ולצורך שמחת יו"ט) כדאי לא להשתמש אלא במים הקרים, ואם לא עירה מעולם על דייסות וכדומה אפשר להשתמש גם במים חמים (א"ל הגר"מ שטיין ע"פ הנ"ל).

הכשר המטבח לפסח

- א. **שולחן וארונות מטבח:** שולחן שאוכלים עליו בכל השנה ללא מפה, ואין חשש קלקול כלל, יגעיל אותו בעירוי מים חמים [מקומום], ואם יש חשש קלקול, עליו לכסותו (ע"פ שו"ע סי' תנא סע' כ, ערו"ה סי' קכא סע' ד, אור לציון ח"ג פ"י, מבית לוי שם פ' סב סע' י, ובאין קלקול החמיר בעירוי וכיסוי). ארונות מטבח די בניקוי היטב (מ"ב ס"ק קיג, גריש"א אשרי האיש ח"ג פ' נג).
- ב. **מקרר:** בני ספרד נוהגים לנקות את המקרר היטב (אור לציון ח"ג פ"י סע' י, חזון עובדיה פסח ח"א עמ' קמח). ויש מבני אשכנז שנוהגים גם לכסות את המדפים (מבית לוי שם סע' ו), ויש שאין מכסים (הגריש"א שם).
- ג. **שיש:** מעיקר הדין בני ספרד אינם צריכים להכשיר את השיש, כי רוב שימושו בצונן, ודי בניקוי יסודי היטב, ומ"מ המנהג לערות עליו מקומקום או סיר רותח (ע"פ שו"ע סע' ו וסע' כ, אור לציון ח"ג פ"י יא, חזון עובדיה פסח ח"א עמ' קס), וכאמור יש להקפיד שלא יהיה בן יומו משימוש בחמץ בחם, ויהיה יבש ויערה מהשטח הנמוך לשטח הגבוה (כנ"ל). ובני אשכנז נהגו להכשיר עם אבן מלובנת, או ע"י קומקום חשמלי, באינו בן יומו מחמץ, ואז לכסות (הגרש"א הליכות שלמה פסח פ"ג סע"ט), וגם אם הקומקום כבוי מועיל (כן א"ל הגר"י גנס). ויש שהקלו ע"י כיסוי עבה בלבד (חוט שני פסח פ"י ס"ק יז). וכל זה בשיש 'גרניט', אבל שיש 'קיסר' ו'חברון' שיש חשש שיקרע ע"י אבן מלובנת יכסנו ודיו (מטבח כהלכה).
- ה. **כירור:** בני ספרד אינם צריכים להכשיר את הכירור, ודי בניקוי יסודי היטב (שו"ע סע' ו, אור לציון ח"ג פ"י יא), ומ"מ נוהגים לעשות עירוי מקומקום או סיר רותח, גם אם הוא מחרסינה (חזון עובדיה פסח ח"א עמ' קנא). ובני אשכנז אם הכירור מנירוסטה הכשרו בעירוי מכלי ראשון [קוקמום או כלי ראשון], באינו בן יומו, ונוהגים לכסות עם כירור מפלסטיק, ואם הוא מחרסינה יש לכסותו מעיקר הדין (מבית לוי שם סע' א). והברז לרווחא דמילתא יערה עליהם מכלי ראשון (חוט שני פסח פ"י ס"ק יז).
- ד. **כיריים: א. חצובה:** די לנקות היטב ולכסות עם נייר כסף עבה (אג"מ או"ה ח"א סס"י קכד, אור לציון ח"ג פ"י סע"ג, חוט שני פסח פ"י סק"ז, וסיים שיותר כדאי לקנות חדשים לפסח), וי"א שצריך ליבון קל [להדליק כמה דקות] וכיסוי (מבית לוי שם). **ב. מבערים:** די בניקוי היטב (אור לציון שם, חוט שני שם), ויש שהחמירו בליבון קל (מבית לוי שם), בהדלקתם לכמה דקות. **ג. מגש:** יש לנקותו ולכסותו בנייר כסף (אור לציון שם, מבית לוי שם).
- ה. **כיריים קרמיות - אינדוקציה:** כיריים קרמיות ואינדוקציה דינם כזכוכית (א"ל בעל האורחות שבת, והגרש"ז אולמן), לכן לבני ספרד אינן צריכים הכשר (שו"ע סי' תנא סע' כו), ומ"מ חובה לערוך ניקוי יסודי היטב [בפרט באינדוקציה]. ולבני אשכנז אין להן הכשר בפסח (שם, וכ"כ מבית לוי שם, הגרש"א הליכות שלמה פסח פ"ג סע"ג), ולכן כיריים קרמיות ינקו היטב וישתמשו על ידי משטח מברזל, ובכיריים אינדוקציה שפועלת באמצעות שדה מגנטי ישתמשו במשטח סיליקון (שזה שלוש כלים, ואז אין חשש של בליעות מכלי לכלי כלל כנ"ל).
- ו. **תנור:** יש לנקות את התנור היטב [עם חומר חיטוי לתנורים], ויסיקנו בדרגת חום גבוהה למשך שעה (הגרש"ז הליכות שלמה פסח פ"ג סע"ב. וכן צידדו המנחת יצחק ח"ג סי' סו, והגריש"א סידור פסח כהלכתו ח"א פ"ה), ובנוסף עדיף להניח קערה מלאה מים בתוך התנור הרותח (כן א"ל הגרש"ז אולמן לשאר ימות השנה שיהיה היסקו מבפנים). וי"א שיש לחכות 24 שעות ללא שימוש בחמץ ואז להכשירו (יחזה דעת ח"ב סי' סג). ויש להחליף את המגשים (מ"ב סי' תנא ס"ק סה). ואולם מי שיכול לייחד תנור אפיה עבור פסח תע"ב (הגרש"ז שם). ויש שנמנעים מלהכשירו לפסח (מבית לוי שם, מחשש מקומות שצריכים ליבון חמור, אור לציון ח"ג פ"י), וכן נוהגים בהרבה מקומות. ויש שהתיר בתנור פירוליטי שמגיע לרמת חום של ליבון חמור (אג"מ), ואז יש לכסות את דלת הזכוכית מבפנים לבני אשכנז.
- ז. **מיקרוגל:** נוהגים לא להכשיר מיקרוגל לפסח (חוט שני פסח פ"י סק"ב א"ג, מבית לוי, תשובות והנהגות ח"ב סי' ריב, אע"פ שגדולי הפוסקים באמריקה התירו).
- ח. **פלטה:** פלטה חשמלית או 'בלאך' מפה ששמים על האש, יש לנקותה היטב ולכסותה בנייר כסף עבה (גריש"א אשרי האיש ח"ג פ' נג אות לו, אור לציון ח"ג פ"י סע"ד, חוט שני פסח פ"י סק"ז).
- ט. **מדיח כלים:** קשה להכשיר מדיח כלים לפסח כדין, וע"כ ראוי להימנע מהכשרתו, ובצורך גדול ישאלו שאלת חכם (מבית לוי שם סע' ז). ויש שהקילו במידה ועשוי ממתכת, בהכשר בחום הגבוהה ביותר עם אבן מלובנת בתוכו ולפני פסח (אג"מ או"ה ח"ג סי' נח).

לעילוי נשמת שרינה בת אסתר ודניאל בן שרינה ז"ל

© כל הזכויות שמורות למחבר

לשאלות והערות ניתן להתקשר לטלפון 052-764-5731 או למייל churgabi@gmail.com